

Nr 178.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker; given Stockholms slott den 21 mars 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernädigste Herres och Konungs frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sven Linders.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 21 mars 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Linders anför.

På förslag av Kungl Maj:t hava vid lagtima riksdagarna ett vart av åren 1917—1921 åtgärder vidtagits i syfte att genom en tillräckligt omfattande inhemsk betodling säkerställa tillgången å socker för nästföljande konsumtionsår, varmed avsågs en tidrymd från och med den 1 november det ena året till den 1 november nästa år. I enlighet med *Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 151 häft. (Nr 178.)*

statsmakternas härutinnan fattade beslut hava de båda inhemska sockerbolagen, svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag, beretts vissa förmåner mot det att de tillförsäkrat betodlarna viss bestämd betalning för av dem odlade betor. Statsmakternas beslut åren 1919, 1920 och 1921 innefattade sålunda, bland annat, att staten enligt vissa grunder och inom vissa gränser iklädde sig garanti för bolagens kostnader för inköp och förädling av respektive års betskörd.

1919 års beslut.

Då denna senast nämnda form för tryggandet av den inhemska betodlingen och sockertillgången första gången kom till användning, alltså vid 1919 års lagtima riksdag, hade beslutet den innebörd, att — under förutsättning att de båda sockerbolagen förbunde sig att till odlare av sockerbetor för deras räkning under 1919 utbetala ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet förordade, riksdagen underställda grunder — staten gent emot bolagen iklädde sig garanti för sådana av Kungl. Maj:t godkända kostnader för inköp av 1919 års betskörd och dennas förädling, som möjligen icke täcktes av härför av vederbörande bolag på förhand mot redovisningskyldighet uppburna medel, däri inbegripen viss särskild skattelindring, och som icke heller kunde uttagas vid det framställda sockrets försäljning.

Den sålunda beslutade formen av statsgaranti gjorde det emellertid nödvändigt för staten att kunna reglera sockerimporten och det inhemska sockerpriset under den tid, garantin avsåg. I proposition den 16 maj 1919, nr 405, föreslog Kungl. Maj:t därför riksdagen införande av införselmonopol å socker under garantitiden. Föredragande departementschefen erinrade om, att, när den med stöd av förfoganderättslagen anordnade statliga regleringen av sockerkonsumtionen komme att upphöra och försäljningen av importerat socker bleve fri, det kunde inträffa, att det sålunda importerade sockret kunde försälas till billigare pris än det, vilket det svenska sockret måste betinga för att icke till följd av statsgarantin till sockerbolagen stor förlust skulle åsamkas statsverket. Det framstode på grund härav såsom en av nödig försiktighet förestavad åtgärd, att staten ägde i sin hand ett medel att under dylika förhållanden reglera importen av och därmed de inhemska prisen å socker. Då behovet av ett dylikt importmonopol betingades av de gjorda utfästelserna till sockerbolagen, vilka hänförde sig till inköp och

förädling av 1919 års betskörd, behövde monopolrätten icke gälla längre än till och med den 31 oktober 1920.

Riksdagen lämnade i skrivelse, nr 362, det i sistnämnda proposition begärda bemyndigandet för Kungl. Maj:t att, därest Kungl. Maj:t funne omständigheterna så påkalla, för tid, som Kungl. Maj:t bestämde, dock ej längre än till och med den 31 oktober 1920, föreskriva, att införsel till riket av socker icke finge äga rum av annan än staten eller den eller dem, åt vilken eller vilka Kungl. Maj:t överläte sådan rätt, och skulle Kungl. Maj:t äga att i varje fall stadga de villkor för sådan överlåtelse, som kunde finnas erforderliga. Den 16 juli 1919 utfärdade Kungl. Maj:t förordning (nr 435) angående införselmonopol å socker.

Den 26 juli 1919 träffades avtal med svenska sockerfabriksaktiebolaget om utövande till och med den 31 oktober 1920 av importmonopolet. I detta avtal bestämdes, att fråga om import av socker skulle underställas Kungl. Maj:ts prövning samt att staten iklädde sig garanti för sådana av Kungl. Maj:t godkända kostnader för av bolaget på Kungl. Maj:ts anmodan verkställd import och förädling av utländskt socker, som icke kunde uttagas vid sockrets försäljning.

Under avtalstiden har bolaget med anledning av detta avtal importerat tillhoppa 60,000 ton socker. Att importen blev så betydande sammanhängande med den efter sockerransoneringens upphävande osedvanligt stora efterfrågan å socker.

1920 års beslut.

Jämlikt beslut vid 1920 års riksdag åtog sig staten under enahanda förutsättning som 1919 förnyad garanti gent emot sockerbolagen, nämligen för sådana av Kungl. Maj:t godkända kostnader för inköp av 1920 års betskörd och dennas förädling, som icke täcktes av härför av vederbörande bolag på förhand mot redovisningsskyldighet uppburna medel och som icke heller kunde uttagas vid det framställda sockrets försäljning. En följd av den nya garantin var, att det vid 1919 års riksdag meddelade bemyndigandet för Kungl. Maj:t att föreskriva om importmonopol å socker måste förlängas att gälla även under den nya garantitiden. Sedan riksdagen i skrivelse den 10 april 1920, nr 124, medgivit dylik förlängning, utfärdade Kungl. Maj:t den 22 oktober 1920 förordning (nr 690) om fortsatt tillämpning tillsviðare till och med den 31 oktober 1921 av förordningen den 16 juli 1919 (nr 435) angående införselmonopol å socker.

Svenska sockerfabriksaktiebolagets rätt, jämlikt ovan nämnda över-

enskommelse den 26 juli 1919, till utövande av importmonopolet å socker hade upphört den 31 oktober 1920 och någon överenskommelse med bolaget om fortsatt utövande av sagda monopol ansågs icke erforderlig.

Jag vill emellertid erinra om, att tillstånd till import av socker i särskilda fall meddelats även efter den 31 oktober 1920, nämligen till industriföretag, som förarbeta socker och äro utsatta för utländsk konkurrens.

1921 års beslut.

Den 25 februari 1921 fattade Kungl. Maj:t beslut om avlåtande till riksdagen av *propositioner*, nr 101, angående viss garanti åt sockerbolagen för inköp och förädling jämväl av 1921 års betskörd samt, nr 102, angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker. Vid ärendets föredragning yttrade dåvarande departementschefen, bland annat, följande.

Under förutsättning att sockerbolagen förbunde sig utgiva ersättning till betodlarna med 7 kronor 25 öre vid höstleverans och med 7 kronor 75 öre vid vinterleverans, allt per deciton betor vid en sockerhalt av 16 procent, torde staten böra gent emot bolagen ikläda sig garanti för kostnaderna för inköp av 1921 års betskörd och dennas förädling i överensstämmelse med 1920 års anordning, dock torde för att begränsa statens ansvarighet böra bestämmas, att garantin beträffande betodlingen under 1921 för svenska sockerfabriksaktiebolaget icke finge gälla större betareal än 42,000 hektar, eller samma areal, som varit avsedd 1920.

Bolagen borde även i fortsättningen vara redovisningsskyldiga för de inkomster, de under garantitiden erhöle genom sockrets försäljning. Liksom 1919 och 1920 borde garantin omfatta allenast av Kungl. Maj:t *godkända* kostnader för betskördens inköp och förädling. Denna bestämmelse gäve Kungl. Maj:t erforderlig befogenhet att i lämplig befunnen ordning verkställa granskning av bolagens ekonomiska förvaltning, en granskning, som vid dåvarande tidpunkt genom särskilt tillkallade sakkunniga påginge angående sockerbolagens ekonomiska verksamhet för den dittills gångna garantitiden.

För att säkerställa staten mot utgifter på grund av garantin måste bolagen beredas möjlighet att för sin vara erhålla ett pris, som täckte produktionskostnaderna och möjliggjorde av Kungl. Maj:t godkänd förräntning av bolagens aktiekapital. Härför erfordrades ett fortsatt utestängande av konkurrens med det vid dåvarande tidpunkt billigare utländska sockret. Införselmonopol å socker vore alltså nödvändigt även i fortsättningen. Det då gällande bemyndigandet beträffande importmonopol gällde emellertid icke längre än till och med den 31 oktober 1921. En följd av den nya garantin torde därför böra bliva, att riksdagens medgivande utverkades till monolets förlängning under garantitiden.

Det statliga reglerandet av prissättningen å socker borde emellertid icke inskränka sig allenast till att tillförsäkra bolagen ett sockerpris, tillräckligt högt att säkerställa staten mot utgift på grund av statens garantiförpliktelse. Då staten genom det till följd härav erforderliga importmonopolet befriat bolagen från kon-

kurrens, hade staten skyldighet bevaka, att sockerpriset för konsumenterna ej bleve högre än som ovillkorligen erfordrades för vinnande av det med garantin avsedda syftet. Detta hade dittills skett genom bestämmande av maximipris med stöd av maximiprislagen. Ett dylikt förfarande kunde emellertid icke längre grundas å de skäl, som uppburit den dittillsvarande, den 28 februari 1921 utlöpande maximiprislagen. Befogenhet att med ansvarspåföljd för överträdelse bestämma högsta pris vid försäljning av socker borde sålunda i annan form beredas Kungl. Maj:t. Då dylik befogenhet borde finnas under samma tid, införselmonopol å socker gällde, vore det nödvändigt, att riksdagens medverkan härtill utverkades i samband med frågan om importmonopolet.

I nyssnämnda till 1921 års riksdag avlätna propositioner föreslog Kungl. Maj:t riksdagen

i propositionen nr 101, att medgiva, att — under förutsättning att svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag förbunde sig att till odlare av sockerbetor för deras räkning under 1921 utbetala ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med av chefen för jordbruksdepartementet i statsrådsprotokollet förordade grunder — staten måtte gent emot bemälda bolag ikläda sig garanti för sådana av Kungl. Maj:t godkända kostnader för inköp av 1921 års betskörd och dennas förädling, som icke täcktes av härför av vederbörande bolag på förhand mot redovisningsskyldighet uppburna medel och som icke heller kunde uttagas vid det framställda sockrets försäljning, samt

i propositionen nr 102, att antaga ett såsom bilaga till propositionen fogat förslag till förordning angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker, ävensom medgiva Kungl. Maj:t befogenhet att, därest förhållandena skulle därtill föranleda, upphäva förordningen före den 31 oktober 1922.

Med anledning av dessa propositioner väcktes i riksdagens andra kammare två *motioner*, nr 272 och 273, vari hemställdes, i den förstnämnda, att riksdagen måtte bifalla ovan nämnda proposition nr 101 angående viss garanti åt sockerbolagen med den ändringen, att betpriset vid höstleverans fastställdes till 5 kronor 80 öre och vid vinterleverans till 6 kronor 80 öre, allt per deciton betor vid en sockerhalt av 16 procent, samt att riksdagen måtte uttala, att sådan garanti, som avsåges i propositionen, icke borde ifrågakomma för sockerbetor skördade efter 1921, samt i den senare motionen, att riksdagen med anledning av propositionen nr 102 angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker måtte besluta, att, vid åsättande av högsta pris å socker, hänsyn skulle tagas därtill, att i »sådana av Kungl. Maj:t godkända

kostnader för inköp av 1921 års betskörd och dennas förädling» icke finge medräknas högre vinstutdelning på vederbörande sockerfabriksaktiebolags aktiekapital än fem procent.

Jordbruksutskottet, dit propositionen nr 101 och motionen nr 272 remitterades, förklarade sig dela motionärens uppfattning, att, därest av någon anledning statens medverkan till den inhemska sockerproduktionens stödjande framdeles skulle anses böra ifrågakomma, denna borde beredas i annan form än genom statsgaranti, samt föreslog, att betpriset måtte bestämmas till 6 kronor 50 öre per deciton vid höstleverans och 7 kronor per deciton vid vinterleverans, allt vid en sockerhalt av 16 procent.

Propositionen nr 102 och motionen nr 273 hänvisades till *bevillningsutskottet*, som hemställde om bifall till det i propositionen framställda förslag, men uttalade sin förväntan, att Kungl. Maj:t komme att med synnerlig noggrannhet pröva vederbörande sockerfabriksaktiebolags samtliga driftkostnader, och förutsatte, att Kungl. Maj:t därvid icke komme att godkänna högre utdelning å bolagens aktiekapital än efter fem procent.

Såväl jordbruksutskottets som bevillningsutskottets hemställanden och uttalanden godkändes av *riksdagen*, som i skrivelser den 15 mars 1921, nr 86, respektive den 22 mars 1921, nr 98, anmälde sina i ärendet fattade beslut.

I överensstämmelse med riksdagens sålunda fattade beslut utfärdade *Kungl. Maj:t* den 24 mars 1921 *förordning (nr 121)* angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker. Med stöd av denna förordning, samt efter det förslag till prissättning å socker upprättats av de jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 januari 1921 tillkallade sockersakkunniga, utfärdades den 29 april 1921 *förordning (nr 174)* angående maximipris å socker. De däri fastställda maximiprisen utgjorde för de viktigaste sockersorterna, bitsocker och krossad melis, 1 krona 45 öre, respektive 1 krona 25 öre, allt per kilogram vid försäljning i annan ordning än direkt till allmänheten i öppen bod, där priset sattes 12 öre högre. Vad införselmonopolet angår, så har samma princip tillämpats, som under konsumtionsåret 1920—21, nämligen att medgivande till sockerimport beviljats endast vissa industriföretag, som i sin tillverkning använda socker och äro utsatta för utländsk konkurrens.

Sockersakkunniga.

För utredning av förhållanden i samband med den inhemska sockerproduktionen och sockerkonsumtionen hava under de senare åren vid åtskilliga tillfällen tillkallats sakkunniga personer.

Den utredning, som föregick förenämnda propositioner till 1921 års riksdag, utfördes sålunda av sakkunniga, tillkallade jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 januari 1921. I dessa sakkunnigas uppdrag ingick jämväl att med anledning av de statsgarantier, som lämnats för kostnaden för inköp och förädling av betskörden åren 1919 och 1920 ävensom för sockerimporten jämlikt ovannämnda avtal den 26 juli 1919, företaga granskning av sockerbolagens verksamhet under den tid, garantierna avsåge.

I skrivelse den 14 juni 1921 anmälde de i januari 1921 tillsatta sakkunniga, att de verkställt dem anbefalld granskning av de båda sockerbolagens räkenskaper i anledning av de lämnade statsgarantierna för kostnaderna för inköp och förädling av betskörd år 1919 och 1920. I skrivelsen meddelade de sakkunniga en sammanfattning av resultatet, vartill de sakkunniga vid granskningen kommit, varjämte de sakkunniga i särskild promemoria till chefen för jordbruksdepartementet redogjorde för detaljerna av granskningsarbetet, som huvudsakligen hänförde sig till räkenskapsåret 1919—20.

Av skrivelsen och promemorian framgick, att prövningen av viss del av svenska sockerfabriksaktiebolagets räkenskaper för räkenskapsåret 1919—20 måst uppskjutas samt att de sakkunniga ansett, att med godkännande av mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags kostnader för året 1919—20 borde anstå. Granskning av bolagens kostnader under produktionsåret 1920—21 borde åvägabringas så snart ske kunde efter det bolagens bokslut föreläge och i samband med prövning av frågan om pris å socker av 1921 års betor.

Vid ärendets föredragning den 22 juni 1921 förordnade Kungl. Maj:t, att utdrag av såväl de sakkunnigas förberörda skrivelse som den av dem avgivna promemorian skulle i vederbörliga delar delgivas sockerbolagen för kännedom och iakttagande.

Den 21 oktober 1921 anhöll jag om Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla tre nya sakkunniga. Sedan jag därvid meddelat, att bolagens bokslut för räkenskapsåret 1920—21 vore färdiga samt tiden alltså inne för fortsatt granskning av bolagens verksamhet, anförde jag vidare.

I sammanhang med granskningen av räkenskaperna för året 1920—21 borde fullföljas den icke avslutade granskningen av bolagens verksamhet under garanti-

tiden intill bokslutet sommaren 1920. I sinom tid erfordrades ock granskning jämväl för den återstående delen av garantitiden.

Sedan årets sockerbetsskörd i det närmaste avslutats, torde utredning böra igångsättas angående det lägsta sockerpris, som bolagen behövde tillförsäkras, för att kostnaderna för inköp av 1921 års betskörd kunde täckas utan förlust för statsverket på grund av den lämnade garantin.

I sammanhang därmed borde jämväl undersökas, huruvida för statsgarantiernas avveckling utan dylik förlust erfordrades åtgärder av statsmakterna utöver redan vidtagna. Ovannämnda av riksdagen i dess skrivelse nr 86 år 1921 åberopade, av jordbruksutskottet gjorda uttalanden angående statsmakternas åtgöranden med avseende å sockerproduktionen borde därvid givetvis beaktas. Nu gällande införselmonopol och prisreglering, som vore en följd av statsgarantin, borde således ej utan tvingande skäl förlängas. I det nuvarande genom den osedvanligt rika sockerbetsskörden uppkomna, av riksdagen helt visst ej förutsedda läget torde emellertid vid undersökning av förefintliga möjligheter att utan förlust avveckla statsgarantierna icke från omprövning helt uteslutas frågan om någon tids förlängning av import- och prisreglering. Därest för avveckling utan förlust ytterligare statsåtgärder befunnes erforderliga, borde förslag därom utarbetas i god tid för deras framläggande för 1922 års riksdag.

Sedan det sålunda äskade bemyndigandet lämnats, tillkallade jag såsom sakkunniga ledamöterna av riksdagens första kammare, numera landshövdingen A. W. T. von Sneidern och fabriksidkaren Gustaf Boman ävensom direktören Karl Eriksson.

Sockersakkunnigas förslag i december 1921.

Dessa sakkunniga avgåvo den 14 december 1921 utlåtande rörande, bland annat, den del av deras uppdrag, som avsåge undersökning av förefintliga möjligheter att utan förlust för staten avveckla statsgarantierna till de båda sockerbolagen. De föreslogo i detta utlåtande, att för riksdagen måtte framläggas förslag, att förordningen den 24 mars 1921 (nr 121) angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker måtte förlängas att gälla till den 1 juli 1923, samt att den ändring av förordningen *omedelbart* måtte få vidtagas, att ur denna utginge bestämelsen om resandes rätt att till landet införa 5 kilogram socker.

Till stöd för förslaget om förordningens förlängning anförde de sakkunniga i huvudsak följande.

I enlighet med verkställda beräkningar komme en högst betydande kvantitet socker — cirka 60,000 ton raffinad — för vars produktionskostnader staten iklätt sig garanti, att ligga osåld, då statens möjlighet att utöva kontroll över sockerprisen upphörde den 31 oktober 1922 vid utlöpanet av giltighetstiden för förordningen den 24 mars 1921 (nr 121) angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker. Under förutsättning av ovillkorligt upphörande den 31 oktober 1922 av

annan statens kontroll över sockerpris än den, som gällande tull å socker av 10 öre per kilogram innebure, och under den givna förutsättningen, att staten borde skyddas för varje risk av ekonomisk uppoffring för sockergarantierna, måste under tiden före den 31 oktober 1922 ett sådant pris å försålt socker uttagas, att därmed med säkerhet komme att täckas eventuella förluster vid försäljningen i konkurrens med utländskt socker av det den 31 oktober 1922 kvarliggande sockerlagret.

Den svenska sockertillverkningen arbetade fortfarande med höga produktionskostnader, under det priset å den utländska sockermarknaden undergått katastrofala fall. Medan priset å utländskt socker i maj 1920 var kronor 2.60 per kilogram och ännu i februari 1921 kronor 1.25, skulle utländskt socker nu kunna köpas i Sverige till ett partipris av ungefär 60 öre pr kilogram, tull, accis och mottagningskostnader inberäknade — ett pris, som vida understeg de nuvarande produktionskostnaderna för svenskt socker. Komme detta låga pris å utländskt socker att kvarstå hösten 1922 — och därmed måste man givetvis för säkerhetens skull räkna — måste det den 31 oktober 1922 kvarliggande lagret av svenskt socker av 1921 års skörd försäljas till detta förlustbringande pris för att kunna finna köpare vid konkurrens med det utländska sockret. Det nuvarande maximipriset för svenskt socker låge visserligen ej obetydligt över de nuvarande produktionskostnaderna, varför den beräknade förlusten vid försäljningen av lagerbehållningen den 31 oktober 1922 till större delen täcktes, om det överpris, som nu utginge för svenskt socker, uttoges under hela konsumtionsåret. De kalkyler, som av svenska sockerfabriksaktiebolaget uppgjorts över bolagets verksamhet under hela konsumtionsåret och vilka vore uppgjorda under förutsättning, att nuvarande maximipris å socker uttoges till den 31 oktober 1922 och med lagerbehållningen av socker upptagen till pris — försäljningskostnaderna även beräknade — som möjliggjorde konkurrens med utländskt socker till dess nuvarande pris, visade emellertid en bolagets fordran av staten på grund av sockergarantin. Det mellansvenska bolaget, som haft rätt uttaga samma sockerpriser som det stora bolaget, men som ej ombesörjt några av de förlustbringande sockerimporterna under kristiden, uppvisade däremot en mindre skuld till staten. Dessa kalkyler över bolagens blivande verksamhet innehölle givetvis åtskilliga osäkra faktorer, som dock kunde verka i både den ena och den andra riktningen. Så vore exempelvis ej omöjligt, att på grund av rådande depression sockerkonsumtionen under 1922 komme att ytterligare nedgå och komma under den beräknade kvantiteten, varigenom det den 31 oktober 1922 kvarliggande sockerlagret och av dettas försäljning föranledda förluster komme att ytterligare ökas. Å andra sidan vore ingalunda uteslutet, att efter avslutad granskning av bolagens verksamhet under tiden för sockergarantierna Kungl. Maj:t kunde finna skäligt att icke godkänna vissa av bolagen havda eller beräknade kostnader, varigenom åter statens ställning till bolagen skulle förbättras. Ställningen vore emellertid så pass oviss, att sakkunniga, i händelse ingen annan utväg funnes, skulle anse sig förpliktade att föreslå en förhöjning av nuvarande sockerpriser, för att staten skulle undgå varje risk för förlust på statsgarantin. En förhöjning av nuvarande priser ansåge emellertid sakkunniga både motbjudande och olämplig. Det kunde ej anses skäligt, att detta konsumtionsårs konsumenter skulle belastas med sockerpris vida över produktionskostnaderna, under det att socker av samma skörd och framställt till samma kostnad under en avsevärd tid av nästa konsumtionsår skulle försäljas till priser, betydligt under produktionskostnaderna. En åtgärd, varigenom sockerprisen även efter den 31

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 151 häft. (Nr 178.)

oktober 1922 kunde hållas uppe, ansåge de sakkunniga därför vara att förorda. Då de sakkunniga ej ansåge, att en tillfällig förhöjning av sockertullen vore att förorda, funne de sakkunniga den lämpligaste åtgärden vara att förlänga tiden för införselmonopolet. Denna utväg syntes också vara den naturliga. Sockergarantin kunde ej sägas upphöra, förrän allt socker, framställt av 1921 års betskörd, vore försålt. Staten borde därför, så länge statens förpliktelser till bolagen ej vore till fullo avvecklade, bibehållas vid det avgörande inflytandet över sockerprisen och den inländska sockermarknaden, som gällande förordning om importmonopol och högsta pris å socker skänkte. Angående tiden för importmonopolförordningens fortsatta giltighet kunde denna visserligen sättas jämförelsevis kort, men då i förordningen inginge bestämmelsen, att Kungl. Maj:t när som helst kunde upphäva monopolet — en bestämmelse, som givetvis borde bibehållas —, syntes ingen olägenhet vara förenad med att låta förordningen gälla exempelvis till slutet av nästa finansår, d. v. s. den 1 juli 1923. Kungl. Maj:t ägde då i sin hand att avveckla statsgarantin på sätt, som då kunde befinnas lämpligast, antingen genom att låta det högre priset uttagas, ända tills en stor prissänkning på en gång företoges eller genom gradvisa prissänkningar. Den förra utvägen gäve möjlighet att tidigare upphäva införselmonopolet, men kunde tilläventyrs möta betänkligheter ur handelssynpunkt. Beträffande de förestående prissänkningarna ville de sakkunniga i detta sammanhang uttala, att handelsvärlden borde i god tid underrättas om, när sänkningarna komme att företagas, och ansåge de sakkunniga, att, med undantag av en mindre prisjustering den 1 nästkommande januari, ingen sänkning borde företagas, förrän de sakkunniga nästa höst blivt i tillfälle taga del av bolagens bokslut för räkenskapsåret 1921 — 22.

I särskild promemoria den 14 december 1921 till chefen för jordbruksdepartementet gjorde de sakkunniga därjämte framställning om vidtagande av vissa ändringar i gällande maximipris å socker. Framställningen var huvudsakligen föranledd av behovet att ernå en förbättrad inbördes relation mellan prisen å bitsocker och å toppsocker, vilken senare sockersort i samband med den s. k. nödfallsraffineringens borttagande ånyo förts i marknaden under senaste delen av 1921.

Beslut med anledning av sockersakkunnigas förslag i december 1921.

Sakkunnigas sist nämnda förslag föranledde Kungl. Maj:t att den 22 december 1921 utfärda kungörelse (nr 735) om ändrad lydelse av § 1 i förordningen den 29 april 1921 (nr 174) angående maximipris å socker, varigenom priset å toppsocker från och med den 1 januari 1922 höjdes med 10 öre per kilogram, medan prisen å övriga sockersorter bibehöllos.

Den 31 december 1921 anmälde jag de sakkunnigas skrivelse angående avvecklingen av de till sockerbolagen lämnade statsgarantierna och anförde därvid bland annat följande.

De sakkunnigas arbete hade ej fortskridit så långt, att sockerbolagens räkenskaper för det räkenskapsår, som slutade under sommaren 1921, blivt slutligen

granskade. Ej heller hade av sockerbolagen upprättade produktionskostnads-kalkyler för innevarande konsumtionsår varit föremål för dylik granskning. Då jag ansåg det vara i hög grad önskvärt, att granskning i dessa avseenden vore slutförd och med stöd därav statens förpliktelse på grund av garantierna kunde något så när beräknas, innan frågan om förlängning av importmonopolet och prisregleringen företogs till avgörande, ansåg jag mig icke för det dåvarande böra förelägga Kungl. Maj:t denna fråga. Såsom av uppdraget till de sakkunniga framginge, torde dylik förlängning icke böra ifrågakomma, därest det visade sig möjligt att på annat sätt avveckla garantierna utan förlust för staten.

Med anledning av de sakkunnigas förenämnda förslag om ändring av importmonopolförordningen beslöt Kungl. Maj:t, i enlighet med min hemställan, att därom avlåta proposition till riksdagen. Sedan denna proposition, nr 9, blivit av riksdagen, jämlikt dess skrivelse nr 21, bifallen, har kungörelse om ändringen utfärdats den 17 februari 1922, nr 43.

Förslag av svenska sockerfabriksaktiebolaget.

I skrivelse den 19 januari 1922 till chefen för jordbruksdepartementet har svenska sockerfabriksaktiebolaget framlagt ett förslag till sockergarantiernas avveckling genom viss ändring av sockerskatten. Bolaget anför härom följande.

Bolaget delade tillfullo sakkunnigas uppfattning om olämpligheten av att höja sockerprisen. Mest önskvärt hade givetvis varit, både att sockergarantin kunnat avvecklas i och med utgången av innevarande konsumtionsår och att importmonopol och maximering av sockerprisen icke därefter behövt proloungeras. Det förra önskemålet torde icke kunna ske på grund av det stora överskottet å socker. Vad åter anginge importmonopolet och maximipris å socker, kunde en slutreglering av statsgarantin genomföras dem förutan.

En fullt naturlig och för ändamålet lika verksam åtgärd för täckande av statens skuld på grund av garantin för överskottslagret som ett importmonopol med maximipris syntes bolaget vara att från och med den 1 november 1922 höja sockerskatten, vilken skattehöjning kunde tillgodoföras bolaget i form av en motsvarande skattelindring på sätt förut skett dels under många år såsom subvention till mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag och dels tidvis under kristiden till bägge bolagen. Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag komme nu uppenbarligen icke att behöva delaktighet i en sådan lindring. Så snart genom denna skattelindring statsgarantin till svenska sockerfabriksaktiebolaget blivit helt utjämnad, borde Kungl. Maj:t givetvis äga befogenhet att förordna om dess upphörande. Huruvida samtidigt därmed själva skattehöjningen skulle upphävas, bleve beroende av huruvida ur andra statliga intressen densamma borde fortfara eller icke.

Genom detta sätt för en höjning av sockerpriset och i sammanhang därmed en till sockerbolaget inflytande höjning av sockerskatten kunde samma belopp för statsgarantins täckning vid sockerförsäljningen inflyta, som de sakkunniga beräknat böra uttagas genom importmonopol och maximipris, och därjämte vunnes, att socker-

handeln vid tiden för upphörandet av förordningen den 21 mars 1921 omedelbart ställdes i ett riktigt förhållande till världsmarknaden och ett upprätthållande av införselmonopolet med maximipris bleve obehövt. En sådan skattehöjning skulle dessutom på den konsumerande allmänheten icke komma att verka som en höjning av förut utgående sockerpris, då detta i alla fall genom prisets anpassning efter världsmarknaden vid samma tidpunkt måste komma att högst avsevärt sjunka och denna sänkning alltså allenast bleve lika mycket mindre som höjningen av sockerskatten. Huru stor höjning av sockerskatten, som skulle erfordras, därest förestående förslag genomfördes, berodde givetvis på, huru snabbt man skulle önska statsgarantins slutavveckling.

Genom det här framlagda förslaget vunnos också, att avvecklingen av statens garanti till det ena sockerbolaget kunde ske oberoende av garantins avveckling med det andra.

Då de sockersakkunniga föresloge gradvisa prissänkningar, om vilka handelsvärlden skulle i god tid underrättas, kunde bolaget icke dela deras uppfattning. Sådana skulle uppenbarligen fördröja slutförsäljningen av överskottslagret och föranleda, att sockeruttagningarna under tiden ständigt komme att fortgå sprängvis, så att mellan varje sådan sänkning uttagning av socker skulle ske endast i första delen av en prisperiod för att alldeles utebliva i senare delen av densamma. Även om det prisfall, som förr eller senare vid en allmänt känd tidpunkt måste inträffa vid övergången från ett genom statsåtgärder upprätthållet högt pris till de av världsmarknaden betingade lägre pris, skulle — på en gång genomfört — bliva högst avsevärt, funne bolaget detta ur handelns synpunkt vara att högeligen föredraga framför de gradvisa prissänkningar, som de sockersakkunniga föresloge. Detta förslag torde sannolikt också hava haft sin grund i det naturliga antagandet hos de sockersakkunniga, att överskottslagret vid konsumtionsårets slut skulle bliva mindre än vad bolaget numera måste antaga.

Sockersakkunnigas förslag i mars 1922.

Sockersakkunniga hava nu i skrivelse den 9 mars 1922 inkommit med ett nytt utlåtande i ämnet, däri de förnyat sin hemställan om förlängning till den 1 juli 1923 av förordningen angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker. Utlåtandet är av följande innehåll.

Omfattningen och resultatet av sakkunnigas hittills avslutade granskning.

Sedan sakkunnigas ovan berörda utlåtande avlämnats, hade sakkunniga fortsatt och fullföljt granskningen av de båda sockerbolagens verksamhet och räkenskaper intill utgången av sist avslutade räkenskapsår eller den 1 augusti 1921 för svenska sockerfabriksaktiebolaget och den 1 juli 1921 för mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag.

För detaljgranskning och insamlande av material hade sakkunniga biträttats av auktoriserade revisorn H. Egnell, som verkställt dylik granskning av räkenskaperna dels å bolagens huvudkontor och dels vid vederbörande fabriker.

Sakkunnigas granskning, som sålunda omfattade bolagens räkenskaper för

året 1920—21 i sin helhet och för året 1919—20 i de delar, där slutligt godkännande på grund av hemställan den 14 juni 1921 av 1921 års sockersakkunniga ännu ej lämnats, hade givit till resultat, att sakkunniga ansågo, att statens skuld till svenska sockerfabriksaktiebolaget, som i bolagets bokslut av den 31 juli 1921 upptoges till kronor 11,446,685: 88, i stället borde upptagas till kronor 5,640,098: 40 samt att mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags skuld till staten, som i bolagets bokslut den 30 juni 1921 upptoges till kronor 2,453,980: 48, i stället borde upptagas till kronor 4,123,669: 34. Statens förpliktelser på grund av garantierna åt sockerbolagen skulle alltså vid boksluten 1921 uppgå till kronor 1,516,429: 06.

Beräkningar för tiden efter boksluten sommaren 1921.

Vidare hade sakkunniga från bolagen infordrat vissa produktionskostnads-kalkyler för tiden efter bokslutstillfället sommaren 1921. Dessa senare, som berörde återstående del av garantitiden, måste givetvis innehålla en del mycket ovissa faktorer, ej minst på grund av garantitidens nödtvungna förlängning i anledning av vid konsumtionsårets slut kvarliggande stora sockerlager. Sakkunniga hade emellertid granskat kalkylerna dels för att erhålla ledning vid bedömandet av det sockerpris, som behövde uttagas, dels även för att erhålla en approximativ beräkning av huru mellanhavandet mellan staten och bolagen kunde komma att gestalta sig den 31 oktober 1922, d. v. s. den tidpunkt, då gällande införselmonopolförfattning upphörde att gälla.

Ifrågavarande kalkyler hade avlämnats till sakkunniga från de båda bolagen under november 1921. Sedermera hade svenska sockerfabriksaktiebolaget med ledning av ett per den 31 januari 1922 verkställt provisoriskt bokslut den 2 mars 1922 omarbetat de av bolaget i november 1921 upprättade och avlämnade kalkyler. I detta bolags senast avlämnade kalkyler räknades med, att nu gällande sockerpris skulle bibehållas t. o. m. den 31 oktober 1922, att införselmonopolet skulle upphöra att gälla samma dag samt att ett sådant pris å importerat socker därefter komme att gälla, att kvarvarande sockerlager kunde slutförsäljas till ett pris av 60 öre per kilogram.

Beträffande de sockerkvantiteter, varmed räknades i kalkylerna, kunde följande anföras. Enligt uppgifter från bolagen hade 1921—22 års sockerkampanj lämnat till resultat, att vid svenska sockerfabriksaktiebolaget erhållits 211,975 ton och vid mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag 22,660 ton råsocker, d. v. s. sammanlagt 234,635 ton, av vilken råsockerkvantitet erhöles i runt tal 216,000 ton raffinad. Det förra bolaget beräknade, att — då den 1 november 1921 hos bolaget kvarlegat socker av 1920 års skörd till en kvantitet, som täckte ungefär en månads konsumtion — av 1921 års skörd komme att intill den 1 november 1922 försäljas ungefär 116,000 ton raffinad, vadan det hos svenska sockerfabriksaktiebolaget då ineliggande lagret skulle utgöra icke mindre än i runt tal 80,000 ton. Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag beräknade sin försäljning av socker av 1921 års betor intill den 1 november 1922 till i runt tal 16,000 ton samt lagret den 1 november 1922 till 4,000 ton. För det förra bolagets vidkommande beräknades lagret den 1 november 1922 räcka ungefär sju månader, d. v. s. intill den 1 juni 1923; för det mindre bolaget räckte lagret ungefär ett kvartal, d. v. s. till på nyåret 1923.

Ur ovan angivna förutsättningar om bibehållande av nuvarande maximipris å socker t. o. m. den 31 oktober 1922, upphävande samma dag av införselmonopolet samt sådant världsmarknadspris efter denna dag, att sockerlagret kunde försäljas till 60 öre per kilogram, beräknade nu svenska sockerfabriksaktiebolaget i sina kalkyler, att inkomsten vid försäljningen av det socker, som erhållits av 1921 års betor, icke försloge för täckande av de av staten garanterade kostnaderna för betornas inköp och förädling. I stället komme bolaget till, att staten under de nämnda förutsättningarna skulle bliva bolaget ersättningsskyldig med sammanlagt i runt tal 22,200,000 kronor, *i vilket belopp då jämväl skulle ingå statens förpliktelser på grund av äldre garantier.* För mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag, vars lager beräknades bliva relativt mindre och som icke haft fordran hos utan skuld till staten på grund av äldre garantier och som icke gjort förluster å för statens räkning gjorda importter av dyrt utländskt socker, kunde läget vid en slutlig avräkning, med stöd av bolagets egna beräkningar, uppskattas till, att staten finge en fordran hos bolaget på i runt tal 3,500,000 kronor.

Nu vore emellertid att märka, att vissa kostnadsposter i bolagens tidigare bokslut ävensom i de nu föreliggande kalkylerna, även om de ur synpunkten av bolagens strävan till företagens allt starkare konsolidering vore förklarliga, av sakkunniga dock icke ansetts vara av den beskaffenhet, att de borde få inräknas under statsgarantin. Från de ovan nämnda beloppen borde alltså frånräknas dylika kostnadsposter, varigenom statens ställning till bolagen den 31 oktober 1922 bleve den, att statens skuld till svenska sockerfabriksaktiebolaget på grund av statsgarantierna bleve ungefär 9,700,000 kronor och statens fordran hos mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag ungefär 5,700,000 kronor. Avvecklingen av statsgarantierna skulle alltså — *om de ovan angivna förutsättningarna i alla avseenden förverkligades* — kosta statsverket ungefär fyra miljoner kronor. Men någon visshet, att kostnaden icke komme att bliva väsentligt större funnes icke. Om sockerlagret den 31 oktober 1922, på grund av världsmarknadsprisets läge, icke kunde säljas till 60 öre per kilogram, utan endast till exempelvis 50 öre, medförde detta, att statens ersättningsskyldighet på grund av garantin ökades med icke mindre än ungefär 8,000,000 kronor. Och skulle till exempel sockerkonsumtionen under tiden intill den 31 oktober 1922, då nuvarande maximipris skulle bortfalla, nedgå med 10 procent under den i kalkylerna beräknade, så åstadkomme detta en ökning i statens ersättningsplikt med cirka 7,000,000 kronor. Samma ökning av priset å det utländska sockret och ökning av konsumtionen ändrade ställningen till statens fördel med motsvarande siffror. Vidare kunde tänkas, att även i andra avseenden bolagens verksamhet under avvecklingstiden och av denna företagen granskning kunde giva anledning till väsentliga förskjutningar i ena eller andra riktningen av nu beräknade slutresultat. Nyss nämnda exempel torde tydligen visa, hur svårt det vore att vid närvarande tidpunkt ange det slutliga resultatet i ekonomiskt hänseende av statens garanti för en sockerkvantitet, som icke kunde beräknas vara slutsåld förrän på våren eller försommaren 1923.

Behov av förlängning av statliga regleringsåtgärder.

Det anförda torde emellertid giva vid handen, att skäl icke föreläge för staten att avhända sig ett medel för att även efter den 31 oktober 1922 reglera sockerpriset. Införselmonopolet å socker — vilket ju strängt taget icke vore annat än ett importförbund under garantitiden, och garantitiden upphörde ej förrän det

socker, för vilket staten iklätt sig garanti, slutsålts eller särskild överenskommelse om avvecklingen träffats med bolagen — hade tillkommit just för att skydda staten för ekonomiska förluster under sådana eventualiteter, för vilka nyss redogjorts. Sakkunniga ansåge sig därför böra vidhålla sin hemställan om förlängning av gällande författning om införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker. Att ifrågasätta några nya vägar för garantins avveckling utan förlust för statsverket — exempelvis genom höjda tullsatser å socker eller, på sätt svenska sockerfabriksaktiebolaget föreslagit i ovan nämnda skrivelse, medelst vissa ändringar i storleken av sockerskatten — ansåge sakkunniga icke vara lämpligt. Vad beträffade sockermonopolets ersättande med en rörlig sockerskatt som medel i Kungl. Maj:ts hand att avveckla sockergarantin och statens ekonomiska förhållanden till de båda sockerbolagen, skulle visserligen en sådan anordning låta sig göra, men endast under den enligt sakkunnigas förmenande ej sannolika förutsättning, att riksdagen åt Kungl. Maj:t överlämnade att fastställa en hög, men rörlig accis, som kunde göras olika hög för de båda bolagen och från vilken befrielse kunde lämnas vid import av socker för de förädlingsindustrier, som nu erhöle licens till import av socker. Då vidare importmonopolet vore ett prövat och tillfredsställande medel i Kungl. Maj:ts hand att reglera sockerprisen, ansåge sig sakkunniga sakna anledning att tillstyrka sockerbolagets förslag.

Då sakkunniga därför nu förnyade sitt förslag av den 14 december 1921, ville de sakkunniga dock understryka, att med importmonopolförfattningens förlängning till den 1 juli 1923 ingalunda följde nödvändigheten av författningens bibehållande och än mindre givetvis upprätthållandet av nuvarande sockerpriser till denna tidpunkt. Men i Kungl. Maj:ts hand borde ligga möjlighet dels att på sätt Kungl. Maj:t funne lämpligt på kortare eller längre tid av konsumtionen uttaga för garantins avveckling nödiga medel dels, och framför allt, att, i händelse garantin ej tidigare genom skälig överenskommelse med sockerbolagen kunde komma att avvecklas, bestämma sockerprisen, ända till dess sockret av 1921 års skörd vore försålt.

Staten har garanterat, att de svenska sockerbolagen skola bliva gottgjorda för av Kungl. Maj:t godkända kostnader för inköp och förädling av betskörd under åren 1919—1921. Därest statsverket ej på grund av denna garanti skall få vidkännas utgift, måste sådana åtgärder vidtagas, att bolagen få kostnaderna täckta genom sockrets försäljning. Importförbudet å socker, som tillkommit i dylikt syfte, avser således att utestänga billigare utländskt socker, till dess statens garantiförbindelser uppfyllts.

Statens garanti avser allt socker, som tillverkats av svensk skörd åren 1919—1921. Sockersakkunnigas utredning visar, att en stor kvantitet dylikt socker kommer att kvarligga osålt hos bolagen den 31 oktober 1922, då nu gällande importförbud upphör att gälla. Socker-sakkunniga hava därför tillrätt för ägnning av förbudet.

Vid sådant förhållande och då jag i likhet med sockersakkunniga

*Departements-
chefen.*

ej kan tillstyrka det förslag till sockergarantiernas avveckling, som svenska sockerfabriksaktiebolaget föreslagit i skrivelsen den 19 januari 1922, synes mig en förlängning av importförbudet även för tid efter den 31 oktober 1922 kunna undvikas allenast under den förutsättning, att intill samma tid kunde uttagas ett sådant överpris å socker, att med full säkerhet kunde beräknas att därigenom få täckning för väntat underpris å då ännu osålt socker.

Att för sådant ändamål höja sockerpriset synes mig icke kunna komma ifråga. Frånsett olämpligheten överhuvud taget av att i nuvarande läge fördyra varan, skulle nämligen — med hänsyn till storleken av den kvantitet socker, som beräknas osåld den 31 oktober 1922 och möjligheten av ytterligare fall å världsmarknadspriset — staten kunna säkerställas för förlust endast genom en så väsentlig höjning av sockerpriset, att den synes mig icke kunna ifrågasättas.

I likhet med sockersakkunniga finner jag sålunda en förlängning av importförbudet ofrånkomlig och har intet att erinra mot de sakkunnigas förslag i fråga om tiden för förlängningen.

Såsom vid flera föregående tillfällen framhållits, måste staten, då de svenska sockerbolagen genom införsel förbud befrias från konkurrens, genom maximipris reglera sockerpriset, så att det för konsumenterna ej blir högre, än som erfordras för statens skyddande från förlust på grund av garantierna. Den rätt, som i nuvarande importmonopolförordning tillägges Kungl. Maj:t i fråga om åsättande av maximipris å socker, bör alltså jämväl bibehållas.

Sedan jag mottagit sockersakkunnigas skrivelse den 9 mars 1922, har jag med båda de svenska sockerbolagen inlett förhandlingar angående statens omedelbara befrielse från förpliktelser på grund av garantierna mot det att ett visst maximipris jämte införsel förbud skulle hållas under viss tid. I detta sammanhang har jag ansett mig böra uttröna möjligheten av en överenskommelse, enligt vilken i nämnda maximipris jämväl skulle beräknas ingå ersättning, för att bolagen i år inköpte betor, det större bolaget från cirka 20,000 hektar, och det mindre bolaget från cirka 2,000 hektar, till fast pris av 2 kronor 50 öre för höstleverans och 2 kronor 80 öre för vinterleverans vid 16 procents sockerhalt, allt per deciton betor. Bolagen skulle därjämte förbinda sig att under kampanjen 1922—23 hålla sina fabriker i gång.

Genom ett på sådant sätt kombinerat avtal skulle således staten hava blivit befriad från redan ingångna garantiutfästelser samtidigt med att betodling i en avsevärd omfattning betryggats jämte därav uppkommande arbetstillfällen.

De villkor, som för dylik uppgörelse fordrats, hava emellertid, särskilt vad angår det större bolaget, synt mig alldeles oantagliga. Det har, bland annat, framgått, att detta bolag anser sockerförbrukningens skola så nedgå, att en betodling för dess vidkommande å ungefär 10,000 hektar kommer att förslå för tillgodoseende av bristen i nästa konsumtionsår samt att bolaget anser, att en dylik betodling skall komma till stånd utan statens medverkan. Därjämte hava båda bolagen vid sina beräkningar för statens fritagande från garantiutfästelserna icke velat, utom i avseende å mindre poster, godkänna sockersakkunnigas anmärkningar mot bolagens kostnader.

Vid dessa förhållanden kan jag, efter att i frågan hava hört sockersakkunniga och i enlighet med deras utlåtande, icke tillråda en uppgörelse i angivna syften. En dylik uppgörelse skulle givetvis haft som förutsättning, att staten ifråga om förpliktelser för bolagens redan havda kostnader skulle kommit i minst lika god ställning som genom ett godkännande av kostnaderna i enlighet med sockersakkunnigas förslag.

Jag har emellertid undersökt även andra möjligheter för ernående av en betodling 1922 av nyss angiven omfattning. Sälunda har uppgift begärts från svenska sockerfabriksaktiebolaget angående vilket tillskott från statens sida, som skulle erfordras, för att bolaget skulle vara villigt att för en betodling 1922 av 20,000 hektar åtaga sig ett fast betpris av 2 kronor 50 öre per deciton betor vid höstleverans. Enligt bolagets med anledning härav avlämnade kalkyler beräknar bolaget att, om betodlingen 1922 kommer att omfatta 10,000 hektar, skulle det erforderliga tillskottet av statsmedel för ernående av sagda fasta betpris bliva 1 krona per deciton, under det att för den överskjutande betarealen skulle erfordras ett statsbidrag av 3 kronor 2 öre per deciton betor. Vid en betodling 1922 av 15,000 hektar för detta bolags vidkommande beräknas alltså, för att bolaget skulle anse sig kunna betala 2 kronor 50 öre, ett statsbidrag av i genomsnitt 1 krona 67 öre och vid en betodling av 20,000 hektar ett statsbidrag av i genomsnitt 2 kronor 1 öre, allt per deciton betor. Sockersakkunniga, med vilka jag rådgjort jämväl rörande denna linje för betfrågans lösande, hava emellertid förklarat sig finna den av bolaget beräknade ersättningen alltför hög och tillstyrka därför icke någon uppgörelse med bolaget av denna innebörd.

Slutligen har jag framställt förfrågan till svenska sockerfabriksaktiebolaget, om bolaget vore villigt att, mot ett bidrag från staten av 1 krona per deciton betor, förbinda sig att dels betala odlarna ett fast betpris av 2 kronor 50 öre per deciton vid höstleverans (2 kronor 80 öre vid vinterleverans) för en odling 1922 av 18,000 hektar, dels även under kam-

panjen 1922—23 hålla samtliga råsockerfabriker i gång. Ersättningen skulle beredas genom därför erforderlig förlängning av importförbudet. Sedan bolaget förklarat sig icke kunna förbinda sig härtill, finner jag bolagets hållning utgöra avgörande hinder att på överenskommelsens väg nu ernå en ur det allmännas synpunkt tillfredsställande definitiv uppgörelse mellan staten och bolaget angående vare sig den tidigare statsgarantins avveckling eller 1922 års betodling och sockerproduktion.

Vad angår sockersakkunnigas utlåtande ifråga om godkännande av bolagens kostnader för inköp och förädling av betskörd under garanti-tiden intill boksluten sommaren 1921, så torde jag senare, efter frågans ytterligare övervägande, få ånyo anmäla densamma. I detta sammanhang anser jag mig endast böra betona, att prövningen av bolagens kostnader givetvis måste komma att ske under tillbörligt beaktande av det uttalande, riksdagens bevillningsutskott gjort i sitt utlåtande angående propositionen nr 102 och motionen nr 273 vid fjolårets riksdag.

Sedan departementschefen härefter uppläst ett inom departementet utarbetat förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 24 mars 1921 (nr 121) angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker, såsom bilaga fogat till detta protokoll, hemställer departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels antaga samma förslag till förordning;

dels ock medgiva Kungl. Maj:t befoget att, därest förhållandena skulle därtill föranleda, upphäva förordningen före den 30 juni 1923.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Allan Tigerschiöld.

Bilaga.

Förslag

till

förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 24 mars 1921 (nr 121) angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker.

Häri genom förordnas, att förordningen den 24 mars 1921 angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker, vilken förordning med däri genom kungörelsen den 17 februari 1922 (nr 43) gjord ändring gäller tillsvidare till och med den 31 oktober 1922, skall med nämnda ändring äga fortsatt tillämpning tillsvidare till och med den 30 juni 1923.
